

KRONIKK

På tide å hedre Hauge

Vi feirer i år 250-jubileet for Hans Nielsen Hauges fødsel. Han blir av flere kalt en av de mest betydningsfulle personligheter i norsk historie og virket over hele landet, også på Sørlandet. Samtidig er nok hans innsats betydelig underkommunisert. Det er på tide at Norge anerkjenner hans innsats for demokrati, likeverd og verdibasert næringsvirksomhet.

Hans Nielsen Hauge (1771-1824).
NTB

Hans Nielsen Hauge (1771-1824) er uten tvil en ruvende skikkelse i norsk historie. Men til tross for dette, tar vi nok ikke munnen for full når vi sier at han ikke på langt nær har fått den oppmerksomheten og anerkjennelsen han fortjener. Etter en sterk religiøs opplevelse i 1796, vandret han på kryss og tvers i Norge og mange ble berørt av budskapet han formidlet. I kjølvannet av dette ble det dannet lokale grupper, eller vennsamfunn som de ble kalt, over hele landet. Dette utviklet seg etter hvert til en av Norges største folkebevegelser, lekmannsbevegelsen. Blant haugianerne, som disse vennsamfunnene etter hvert ble kalt, finner vi et sterkt engasjement for utdanning, næringsvirksomhet og politikk.

Hauge skrev mer enn 30 bøker og var Norges mest leste forfatter i sin samtid. Dessuten skrev han flere hundre brev til sine venner rundt i landet. Gjennom dette var han viktig for lese- og skriveopplæringen i landet. Han startet eller restartet omtrent 30 bedrifter og var involvert i etableringen av ca. 150 virksomheter på ulike måter. Gjennom disse skapte han arbeidsplasser, også for dem som vanligvis falt utenfor arbeidslivet, bekjempet fattigdom og bidro til utviklingen av lokalsamfunn. Den kristne likeverdstanden var veldig sentral for Hauge og det var derfor

Etter en sterk religiøs opplevelse i 1796, vandret Hans Nielsen Hauge på kryss og tvers i Norge og mange ble berørt av budskapet han formidlet. I kjølvannet av dette ble det dannet lokale grupper, eller vennsamfunn som de ble kalt, over hele landet. Dette utviklet seg etter hvert til en av Norges største folkebevegelser, lekmannsbevegelsen. Blant haugianerne, som disse vennsamfunnene etter hvert ble kalt, finner vi et sterkt engasjement for utdanning, næringsvirksomhet og politikk, skriver kronikkforfatteren. Dette er Adolph Tidemand's berømte maleri «Haugianerne».

helt naturlig med kvinnelige ledere i de haugianske virksomhetene, selv om dette var høyst uvanlig på denne tiden. Et eksempel på slike virksomheter er teglverket på gården Eeg i Kristiansand, hvor Hauge og hans partnere klarte det ingen av de tidligere eierne hadde maktet, nemlig å drive dette lønnsomt. Han var også involvert i avisutgivelse og et trykkeri i Kristiansand og var i regionen ved flere anledninger.

Hvordan ble han så møtt av myndighetene og øvrigerket, prester og lensmenn? Han ble tydeligvis sett på som en farlig mann og arrestert en rekke ganger for brudd på løsgjengerloven og konventikkelplakaten. På denne

tiden var det nødvendig med pass for å reise til andre deler av landet og man måtte ha prestens godkjenning for å samle mennesker til oppbyggelse og bønn. Hauge satt også mange år i fengsel uten dom og under så dårlige forhold at dette tilslutt ødela helsen hans. Han fortsatte imidlertid arbeidet sitt etter at han slapp fri, men var merket av fengselsoppholdet resten av livet. Dette har den norske stat gjort lite for å forsøke å rette opp i.

Det skjer i dag mye gledelig som løfter frem den haugianske arven og det er flere forskningsprosjekter knyttet til å se på ulike aspekter ved hva den egentlig har betydd for det norske samfunnet.

I forbindelse med 250-årsjubileet for Hauges fødsel hadde det vært en fin anledning for Norge som samfunn å gi noe tilbake etter den forferdelige måten han ble behandlet på. Dette kan selvsagt gjøres på ulike måter, men la meg foreslå tre:

- Ruste opp barndomshjemmet til Hauge (som vi har gjort for andre betydningsfulle personer i norsk historie) for å sikre et drivverdige museum, til glede og nytte for nye generasjoner – dette blir i dag gjort på frivillig basis av en gjeng tapre ildsjeler.

- Bidra med midler til forskning og formidling av den haugianske arvets betydning for Norge rent historisk og dens relevans i dag.

- Sørge for at alle skoler i Norge

I forbindelse med 250-årsjubileet for Hauges fødsel hadde det vært en fin anledning for Norge som samfunn å gi noe tilbake etter den forferdelige måten han ble behandlet på.

får tilgang til materiell som beskriver haugianernes betydning for politikk, utdanning og sosialt entreprenørskap og næringsutvikling i Norge.

Dette vil både hjelpe oss til en bedre forståelse av vår egen kulturarv og historie, og samtidig hedre en av Norges historiens mest betydningsfulle personer. 250-årsjubileet er en fin mulighet for dette. Det er på tide!

TRULS LILAND,
avdelingsleder,
Hauge School of Management
(NLA Høgskolen)